

2017 жылғы 13 ақпан, сағат 10.00

Құрметті Владимир Карпович!

Құрметті депутаттар!

• **Тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы іс-қимыл** сияқты маңызды әлеуметтік проблеманы бүгінгі талқылауға шығарғандарыңызға ризашылығымды білдіремін.

Осындай күрделі мәселені шешу тек құқық қорғау органдарына ғана байланысты емес, сонымен бірге орталық мемлекеттік, әсіресе жергілікті атқарушы органдарына, сондай-ақ азаматтық қоғам институттарына да байланысты екені айқын.

«Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша Сіздердің қолдауларыңызбен елімізде барлық құрылымдардың тұрмыстық құқық бұзушылықтардың алдын алу және жолын кесу бойынша күштерін жандандыруға бағытталған қосымша шаралар кешенін әзірлеп, іске асыратынымызға сенемін.

Тұрмыстық қылмысқа қарсы күресті жандандыру проблемасы ішкі істер органдары үшін негізгі міндеттердің бірі болып табылатыны сөзсіз.

Осылайша, өткен жылы, **348 мыңнан** астам қылмыстық құқық бұзушылық тіркелді, олардың **26 мыңға** жуығы ауыр және аса ауыр қылмыстар (*жалпы қылмыс көлемінде олардың үлесі – 8,2%*).

Елімізде барлығы **853** қасақана адам өлтіру, **2160** денсаулыққа ауыр зиян келтіру, **5** мыңнан астам денсаулыққа ауырлығы орташа зиян келтіру, дене күшін қолданудың **680** жағдайы және басқа дақылмыстар жасалған.

Жеке тұлғаға қарсы қылмыстардың дәл осы түрлері **көбінесе отбасы-тұрмыстық салада жасалады** (жеке тұлғаға қарсы қылмыстардың 10%).

Негізінен олар ерлі-зайыптылар арасындағы жанжалдар нәтижесінде, әлеуметтік және материалдық деңгейі төмен отбасыларда, **масаң күйде**, бұрынғы отбасы мүшелері, бірге тұрған адамдар арасында жасалады. Зорлық-зомбылықтың құрбандары, әдетте, **әйелдер, қарт адамдар және балалар болып табылады.**

2010 жылға дейін полицияда тұрмыстағы зорлық-зомбылық профилактикасы бойынша іс-қимылдың нақты алгоритмі болмағанын атап өту қажет.

Жағдай «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» және «Құқық бұзушылықтар профилактикасы туралы» арнайы заңдардың қабылдауына байланысты өзгерді.

Мемлекеттік органдардың, әкімдіктер мен азаматтардың осы әлеуметтік құбылыстың профилактикасын ұйымдастыру жөніндегі қызметінің құқықтық, әлеуметтік және ұйымдастырушылық аспектілері анықталды.

Полицияда тақырыптық жеке-профилактикалық жұмыс жүргізуге мүмкіндік беретін отбасылық жанжалқойларға ықпал етудің нақты тетіктері пайда болды.

Атап айтқанда, полиция қызметкерлеріне арнайы қорғау нұсқамасын шығару арқылы үйдің «тирандарына» қатысты оның құрбандармен байланысын 1 айға дейінгі мерзімге шектейтін белгілі бір тыйым салуларды белгілеу құқығы берілген.

Тыйым салуларды бұзу ескерту немесе әкімшілік қамау түріндегі жауапкершілікке әкеп соғады (*ӘҚБтК-нің 461-бабы. Қорғау нұсқамасын бұзу*).

Түзелгісі келмеген жағдайда полицияның ұсынымы бойынша сот 3 айдан 1 жылға дейінгі мерзімге оның мінез-құлқына ерекше талаптар белгілей алады (*ӘҚБтК-нің 54-бабы. Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу*).

Бұл ретте, жәбірленушімен байланысқа тыйым салудан басқа қарудың кез келген түрін пайдалануға және сақтауға қосымша тыйым салулар енгізіледі.

Заңды қабылдаған сәттен бастап (*2010 жылдан бастап*) ішкі істер органдарының қызметкерлері **379 мыңнан астам қорғау нұсқамаларын шығарды, соттар құқық бұзушылардың мінез-құлқына 32 мыңнан аса ерекше талаптар белгіленді.**

Соңғы бес жылдың қорытындылары жергілікті жерлерде полицияның көрсетілген арнайы шараларды белсенді қолданып жатқанын көрсетіп отыр.

Егер, **2012 жылы** шамамен **38 мың** қорғау нұсқамалары шығарылып, **3500** құқық бұзушының мінез-құлқына **ерекше талаптар белгіленсе**, өткен жылы – сәйкесінше **64 мыңнан** және **5 мыңнан** астам.

Бұдан басқа, өткен жылы қорғау нұсқамаларын бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершілікке **3 мыңға** жуық жанжалшы тартылды, 2012 жылы **бір мың** болған.

Бүгінгі күні полицияның профилактикалық есебінде оларға қатысты қорғау нұсқамалары шығарылған **4 мыңға** жуық (3945) және оларға қатысты сот мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеген 1200 (1232) адам тұр.

Жалпы қабылданған заңнамалық шаралар елдегі отбасы-тұрмыстық қылмыс деңгейінің **жыл сайынғы** (2010 жылдан бастап) төмендеуіне (орташа алғанда 10%) ықпал етті.

Анықтама: 2010 жылы 745 осындай қылмыс тіркелген, 2016 жылдың қорытындысы бойынша бұл көрсеткіш 35%-ға немесе 484 қылмысқа дейін төмендеді.

Отбасы-тұрмыстық қатынастар саласында жасалған **кісі өлтіру саны 3 есеге** қысқарған.

Практика талаптарын ескере отырып, соңғы жылдары қызметтің осы саласындағы заңнаманы жетілдіру үшін ұдайы жұмыс істедік.

Мұндай оң динамикаға қызмет осы саласындағы заңнаманы ұдайы жетілдіру де ықпал етті.

«Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» Заңның өзіне министрліктің ұсыныстары (2010-2015 жылдар аралығында) бойынша 7 рет өзгерістер мен толықтырулар енгізілген.

Әкімішілік және Бюджет кодекстеріне, «Құқық бұзушылықтар профилактикасы туралы», «Бала құқықтары туралы», «Білім беру туралы», «Мемлекеттік әлеуметтік

тапсырыс туралы», «Арнайы әлеуметтік қызмет көрсетулер туралы» заңдарға толықтырулар енгізілді.

Атап айтқанда:

- **қорғау нұсқамасының жарамдылық мерзімі 10-нан 30 тәулікке дейін көбейтілді;**

- жергілікті полиция бастықтарынан басқа қорғау нұсқамаларын шығару құқығы **учаскелік полиция инспекторларына да берілген, бұл тұрмыстағы зорлық-зомбылыққа ден қою шараларын жедел қабылдауға мүмкіндік береді;**

- **отбасылық жанжалқойды тұрғын үйден уақытша (30 тәулікке дейін) шығарып жіберу мүмкіндігі (құқық бұзушыда басқа баспана болған кезде), сондай-ақ жәбірленушінің отбасында кәмелетке толмаған немесе іс-әрекетке қабілетсіз мүшелерімен қарым-қатынас жасауға шектеу мүмкіндігі енгізілген.**

Өткен жылғы сәуірден бастап сот тәртібінде отбасылық жанжалқойларға **үйде алкогольдік ішімдіктерді, есірткі құралдары мен психотроптық заттарды қолдануға 3 айдан 1 жылға дейінгі мерзімге** тыйым салуға болады.

Бүгінгі күні біздің ұсынымыз бойынша соттар 400-ге жуық құқық бұзушыға осындай тыйым салу белгілеген.

Бұдан басқа, әкімдіктерге тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарына көмек көрсету бойынша арнайы ұйымдарды құру, сондай-ақ мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс арқылы осындай әлеуметтік бағдарламаларды іске асыруға қатысатын үкіметтік емес құрылымдарды қаржыландыру өкілеттіктері берілген.

- Құрметті депутаттар! **Үкіметтік емес ұйымдардың** әлеуетін қолданбасақ, бүгінгі күні тұрмыстық қылмыстың алдың алу тиімсіз екенін практика көрсетіп отыр.

Олардың көбісі бізбен және жергілікті атқарушы органдармен өзара іс-қимыл жасай отырып, отбасылық зорлық-зомбылыққа қарсы белсенді жұмыс жүргізуде.

Тұрмыстық зорлық-зомбылықтан зардап шеккен әйелдерді әлеуметтік оңалтуда ерекше рөлді еліміздегі

29 дағдарыс орталығы атқарады, олардың 9-ы жергілікті бюджет есебінен, 15-і мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс бойынша және 5-і халықаралық гранттар есебінен қаржыландырылады. Мұндай орталықтардың 18-де пана үйі бар.

Олар құқық қорғау органдарының қызметкерлері үшін тренинг өткізеді, «қауырт желінің» жұмысын қамтамасыз етеді, басқа іс-шаралар өткізеді.

Тек өткен жылы ғана біз дағдарыс орталықтарына қиын өмірлік жағдайдағы 2600-ден астам әйел мен баланы жібердік.

Олардың барлығы Тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарына **арнаулы әлеуметтік қызметтер көрсетудің стандарттарына** сәйкес қажетті әлеуметтік оңалту көмегін алды.

***Анықтама ретінде:** «Арнаулы әлеуметтік қызметтер туралы» Заңды іске асыруда Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігінің 2016 жылғы 21 желтоқсандағы №1079 бұйрығы Стандарт тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарына уақытша*

тәулік бойы (6 ай мерзімге дейін) немесе күндіз болуға (күніне 2 сағаттан 6 сағатқа дейін) арналған арнаулы әлеуметтік қызметтерді ұсынудың шарттары мен тәртібіне қойылатын көлем мен талаптарды белгілейді, осындай ұйымдардың қызметіне қойылатын талаптарды, осы қызметтерді ұсыну, көрсетуді тоқтату шарттарын белгілейді.

Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша (Президенттің 1998 жылғы 22 желтоқсандағы № 4176 Жарлығы) ІІМ жүйесінде құрылған (1999 ж.) әйелдерді зорлық-зомбылықтан қорғау жөніндегі мамандандырылған қызметіміздің қызметкерлері (135 бірлік) олармен тікелей өзара қарым-қатынас жасайды. Бүгінгі күнде бұл қызметке ұқсас кеңестік кезеңнен кейінгі кеңістікте қызметтер жоқ.

ІІМ-нің әйелдерді қорғау жөніндегі бөліністері үкіметтік емес сектор, ІІМ Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Әйелдер істері жөніндегі ұлттық комиссия (Төрағасы – Әбдіхалықова Гулшара Наушақызы) арасында байланыстыратын буын болып табылады.

Мұндай тығыз өзара іс-қимыл жасасу бірлескен күш салулар арқылы гендерлік теңдік пен отбасы мүдделерін қорғаудың мемлекеттік саясатын тиімді іске асыруға мүмкіндік береді.

2011 және 2014 жылдары Қазақстан Ұлттық комиссия бастамасымен осы салады атқарылған жұмыс туралы ұлттық баяндаманы қорғау кезінде БҰҰ-ның Адам құқықтары жөніндегі комитетінің оң бағасын алды.

• **Құрметті депутаттар!** Қабылдап жатқан шараларға қарамастан, отбасылық-тұрмыстық саладағы құқық бұзушылықтар профилактикасын ұйымдастыруда бүгінгі

күнде бірқатар, оның ішінде заңнамалық сипаттағы проблемалар бар.

Өкінішке орай, тұрмыстық қылмыс профилактикасының тиімділігі жаңа заңнама жағдайында айтарлықтай төмендеді.

Бұл «Денсаулыққа жеңіл зиян келтіру» (ҚК-нің 108-бабы) және «Ұрып-соғу» (ҚК-нің 109-бабы) сияқты бұрын әкімшілік құқық бұзушылықтарды **қылмыстық теріс қылықтарға** ауыстырумен байланысты.

Тұрмыс саласында кең таралған осы құқық бұзушылықтар бойынша адамдар полицияға сирек арызданатын болды.

Бұрын осындай фактілер бойынша полиция бір-екі күн ішінде ресімдеуді үлгеріп, ал сот – әкімшілік материалдарды қарауды үлгерген.

Отбасылық жанжалқойдың» ісін сот қарағанға дейін, **48 сағатқа дейінгі** мерзімде әкімшілік тәртіпте ұстауға және бұл оның «маскүнемдік жанжалының» жолын кесуге болатын. Сот, әдетте, кінәлілерді әкімшілік қамауға алатын.

Масаң күйінде жасалған құқық бұзушылық ретінде тұрмыстық қылмыстың профилактикасының жеткілікті нақты және жедел шара болды.

Қазір полицияда осындай мүмкіндіктер жоқ. Ұстау мерзімі – небары **3 сағат**. Осы уақыт ішінде «мас» жанжалқойдың эмоционалдық қозуын және оның бақыланбайтын агрессия дәрежесін төмендету мүмкін емес.

Көп жағдайда «жанжалқой» үйге оралғаннан кейін одан сайын отбасысын қинап, көршілерін мазалай бастайды.

Нәтижесінде қоғамда адамдардың жазасыз қалуы туралы тұрақты пікір қалыптасады.

Қылмыстық теріс қылықтар болып кеткен осы фактілер бойынша сотқа дейінгі тергеп-тексеру рәсімі ұзақ уақытты талап етеді.

Соттар елімізде **қамау үйлерінің болмауына** байланысты кінәлілерге үлкен **айыппұлдар** (200 дейін АЕК – 500 мың теңгеге жуық) салуға мәжбүр, оларды төлеу ауыртпалығы отбасыға жатады.

Сондықтан негізінен әйелдер болып келетін тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандары бұдан әрі талқылауды қаламай жеке тәртіпте сотқа жүгінбейді, ал полиция жолдаған материалдар соттарда қаралмай қалуда.

Мәселен, **2014 жылы** денсаулыққа жеңіл зиян келтіргені және ұрып-соққаны үшін **6 мың** адам әкімшілік жауапкершілікке тартылды.

Өткен жылы – соттар осы қылмыстық теріс қылықтар бойынша тек қана **718** айыптау үкімін шығарды!

Бұл жерде қандай тұрмыстық қылмыс профилактикасы туралы айтуға болады?

Осы проблемаға байланысты заң жоба тиісті түзетулермен қазір Сіздердің қарауларыңызда.

Құрметті депутаттар министрліктің ұсыныстарын **қолдауды** сұраймын.

***Анықтама:** «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау жүйесін жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасын Бас прокуратура әзірледі.*

Одан басқа, тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған **адамға** жәбірленушімен бірге жеке тұрғын жайда тұруға (30 тәулікке дейін) **тыйым салуды** белгілейтін Заң нормасы практикада қолданылмайды. 2014 жылдан бастап соттар осындай тәртіпте бар болғаны **2 жанжалқойды** шығарды.

Себебі – осы жазалау шарасын қолдану кезіндегі міндетті шарт ретінде (*ӘҚБтК 54-бабының 2-тармағы*) құқық бұзушыда **басқа тұрғын жайдың** бар-жоғын анықтау тетігінің жоқтығы.

Біздің пікірімізше бұл міндетті шартты алып тастау мақсатқа сай, қанша дегенмен отбасылық жанжалқойдың емес, құрбанның құқығы басым болу керек.

Осындай практика Беларусия, АҚШ және европалық елдердің көбінде қолданылады.

- Тұрмыстық қылмыстылықтың аса жиі кездесетін және маңызды себептерінің бірі **маскүнемдік, алкоголизм** және нашақорлық болып табылады.

Өкінішке орай, өткен жылы **масаң күйінде** жасалған қылмыстардың саны 13%-ға өсті және 20 мыңды құрады.

Олардың санының 75% дерлік өсуі Маңғыстау облысында (*523-ке дейін*), 50%-ға өсуі – Алматы (*1900-ге дейін*), Ақмола (*1420-ға дейін*) және Оңтүстік Қазақстан (*1273-ке дейін*) облыстарында байқалады .

Масаң күйінде әр 5-ші қылмыс жасалады, адам өлтірудің жартысы дерлік (*863-тен 376*) және барлық отбасы-тұрмыстық қылмыстардың **60% астамы** (*484-тен 291*).

Қазіргі уақытта полицияның көз айымында шамамен **71 мың** маскүнем бар, оның ішінде **10 мыңнан** астам әйел және **300** кәмелетке толмаған.

Тек өткен жылы қоғамдық орындарда масаң күйінде 193 мыңнан (+3,3%) астам адам ұсталды.

Анықтама ретінде: 2015 жылы Бүкіләлемдік денсаулық сақтау ұйымы құрған, әлем елдерінің рейтингтеріне сәйкес алкогольді пайдалану деңгейі бойынша Қазақстан 34 орында (188

елден), халықтың жан басына шаққанда 11 литрге жуық көрсеткішпен алкоголь пайдаланылады.

Халықаралық өлшемдерге сәйкес адам басына 8 литрден астам ішімдікті қолдану ел генофонының деградациясына әкелумен теңеледі.

Қазіргі уақытта елімізде Денсаулық сақтау министрлігіне тиесілі Уақытша бейімдеу және детоксикация орталықтар деп аталатын, 615 төсен-орынға арналған небары **30 медициналық айықтырғыш** жұмыс істейді.

Бұл айқын жеткіліксіз. Олардың еліміздегі желісін кеңейту қажет деп ұйғарамын. Бірақ, министрліктің ұсыныстары не Денсаулық сақтау министрлігінде, не әкімдіктерде қолдау таппады.

Анықтамалық ретінде: 2010 жылы ДСЖӘДМ-ге 32 медициналық айықтырғыш берілді (689 төсек-орынды), оның 28-і УБДО-ға қайта бейімделген (552 төсек-орынды).

Қолданыстағы УБДО-ның мүмкіндіктерін ұлғайту және қосымша жаңа 38 УБДО-ны ашу қажет (600 төсек-орынды).

- Елімізде алкоголизммен ауыратын адамдарды **мәжбүрлеп емдеуге** арналған **наркологиялық ұйымдардың** саны да аз.

Қазір 2470 төсек-орынды барлығы 22 осындай ұйым бар.

Практика елімізде қосымша **11** наркологиялық мекемелердің ашылу қажеттігін көрсетті (Ақмола, ШҚО, Қарағанды, ОҚО – 2-ден, Қызылорда облыстарында – 3; барлығы 550 төсек-орынды).

Өткен жылы осы ұйымдарға жолданған 5300 адамның **1 мыңнан** астамы оларда төсек орынның жоқ болу себебімен мәжбүрлеп емдеуден өтпеді.

Сонымен бірге, адамдарды алкоголизмнен мәжбүрлеп емдеуге жолдау процедурасының өзі айтарлықтай қиын болып қалуда.

Біздің учаскелік инспектор бір адамды ресімдеуге орташа алғанда 12-15 тәуліктен кем емес уақыт кетіруге мәжбүр, бұдан басқа өзге де медициналық проблемалар бар.

Қабылданатын емделушілердің денсаулығының жағдайына наркологтар шамадан тыс талаптар орнатады. Бізбен жолданатын адамдар алкоголизмнен басқа, жанама аурулардан азап шекпеуі тиіс.

Осыған байланысты біз Денсаулық сақтау министрлігімен бірлесіп «Алкоголизмге, нашақорлық пен уытқұмарлық дертіне шалдыққан ауруларды еріксіз емдеу туралы» Заңның жеке нормаларын қайта қарауды көздеп отырмыз.

- Отбасы-тұрмыстық саладағы қылмыстарға қарсы іс-қимыл проблемасы **балаларды** тұрмыстық зорлық-зомбылықтан **қорғау**, қолайсыз отбасыларына профилактикалық қадағалау орнату, жас өспірімдер қылмысының профилактикасы мәселелерімен тығыз байланысты.

Бүгін полицияның профилактикалық есептерінде **12 мыңға** жуық **қолайсыз** отбасы тұр, оларда **16 мыңнан** астам балалар тұрып жатыр.

Өткен жылы **баланы тәрбиелеу жөніндегі міндеттерін орындамағаны** үшін **5500-ге** жуық ата-ана әкімшілік жауапкершілікке тартылды.

Балаларға қатыгездікпен қараудың **44** фактісі анықталды және жолы кесілді (*ҚР ҚК-нің 140-бабының 2-тармағы*). **1 мыңнан** астам адам – ата-ана құқығынан айырылды.

Олар тек полициның қадалған назарында ғана емес, сондай-ақ әлеуметтік қызметтер мен қоғамның назарында болған да дұрыс болар еді.

- Әрине, полицияда отбасындағы қолайсыздыққа әсер етудің белгілі бір тетіктері бар, бірақ өкінішке орай олар тек жазалайтын сипатта.

Полицияның өтініштері бойынша соттармен жыл сайын **1 мыңға жуық** ата-аналар ата-ана құқығынан **айырылады**, осылайша еліміздегі әлеуметтік жетімдік деңгейі жасанды өсуде.

Анықтама ретінде: 2011ж– 881, 2012ж – 1037, 2013ж. – 982, 2014ж. – 877, 2015ж. – 975, 2016ж. - 1027.

Көп жағдайда балаларға қатысты зорлық-зомбылық жасауға ықпал ететін себептер **әлеуметті-тұрмыстық және медициналық сипаттағы отбасылық проблемалар** болып табылады.

Ата-аналарды жұмысқа орналастыру, тұрмыстық проблемаларды шешу, сондай-ақ медициналық-психологиялық қызмет алу бойынша уақтылы кешенді көмек көрсету кәмелетке толмағандар мен «тәуекел тобы» отбасыларын тиімді оңалтуға ықпал етер еді.

Көрсетілген санаттағы адамдарды әлеуметтік қолдаудың мол тәжірибесі **Германияда, Ұлыбританияда, АҚШ, скандинав елдерінде** және басқа да дамыған мемлекеттерде жиналған.

Мысалға, **Германияда** заңмен қақтығысып жүрген балалармен полициямен қатар, әлеуметтік-психологиялық қолдау және алып жүруді жүзеге асыратын, Жастар істері

жөніндегі комитет жұмыс жасайды.

Осыған байланысты, Біздің пікірімізше осындай санаттағы отбасылары мен кәмелетке толмағандарды, жергілікті атқарушы органдар арнаулы әлеуметтік қызмет көрсете алатын адамдар тізіміне қосу туралы мәселені пысықтау қажет.

- Осы мәселелерді шешу бойынша **ұсыныстар өткен жылғы қарашада (2016 жылғы 10-11 қарашада) Бала құқықтары жөніндегі уәкіл Балиева Зағипа Яхияқызының қолдауымен** өткен «Қазақстан балаға мейірімді» атты халықаралық конференцияда қаралды.

Қазіргі уақытта олар Сіздермен, **құрметті депутаттар**, әзірленген арнаулы білім беру ұйымдарының қызметі мәселелері жөніндегі заң жобасында (*«Арнаулы білім беру ұйымдарының қызметі жөніндегі кейбір заң актілеріне кейбір өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»*) көрініс тапты.

- 2010 жылы ІІМ тән емес функциялардан босату мақсатында біздің **Кәмелетке толмағандарды уақытша оқшаулау, бейімдеу және оңалту орталықтар (КТУОБОО)** Білім және ғылым министрлігі **қарамағына берілді** және Кәмелетке толмағандарды бейімдеу орталықтары болып қайта құрылды.

Практикада, осы орталықтарда кәмелетке толмағандардың кейбір санаттарын уақытша ұстауда бізде проблемалар туындады, оларды шешу қазіргі уақытта бізбен Білім және ғылым министрлігімен пысықталуда.

- Жасөспірімдік қылмыстылықтың әсерлі профилактикасын ұйымдастыру үшін елімізде **мамандандырылған жалпы білім беру мектептері** жетіспейді.

Қазір Білім министрлігінің қарамағында девиантты мінез-құлықты балаларға арналған 370 орынды тек 7 арнаулы мектеп бар (*Алматы қаласында, Маңғыстау, Жамбыл, Қарағанды, Қызылорда, ШҚО және ОҚО*).

Бұл айқын жеткіліксіз. Соңғы 15 жылда өңірлерде кәмелетке толмаған құқық бұзушыларға арналған жаңа **бірде бір** арнаулы мектеп ашылған жоқ.

Қазіргі уақытта, аталған білім беру ұйымдарына жолдауға жататын **6 мыңнан астам** кәмелетке толмаған полиция есебінде тұр.

Анықтама ретінде: оның ішінде қадағалаусыз және панасыз – 2412, бір жыл ішінде бір рет және одан көп рет әкімшілік құқық бұзушылық - 586, білім беру мекемелеріне келмейтіндер – 2888, алкоголь, есірткі және психотроптық заттарды асыра пайдаланатындар - 403.

Елімізде, қылмыстық жауапкершілік туындайтын жасқа дейін ауыр қылмыс жасаған жасөспірімдерді қайта тәрбиелеуге арналған **жабық түрдегі** бар болғаны **1 арнаулы мектеп** бары да қатты алаңдаушылық тудырады (*Белоусовка ауылы, ШҚО*)

Сондықтан, қазір уақытта бізде қоғамды саны **1600** жасөспірімнен асқан кәмелетке толмаған қылмыскерлерден оқшаулау мүмкіндігі жоқ.

Бостандықта қала отырып, олар қылмыс жасаған жерде өмір сүреді, бұл жәбірленушілердің де және айналадағылардың тарапынан да жағымсыз пікір тудырады.

Жасөспірімдік қылмыстылыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі жұмыста барлығы полициялық профилактикаға тәуелді емес екені түсінікті! Бұл жұмыста білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет және спорт органдарының, көптеген қоғамдық құрылымдардың да әлеуеті жұмылдырылуы тиіс.

• **Құрметті депутаттар!** Тұрмыстағы, және әсіресе отбасы қарым-қатынасы саласындағы қылмыстылық күрделі әлеуметтік проблемалар қатарына жатады.

Тұрмыстық қылмыстылық профилактикасы, жергілікті полицияның да және ІІМ жүйесінің басқа да бөліністерінің барлық әлеуеті жұмылдырылатын, біздің қызметіміздің негізгі бағыттарының бірі болып табылатыны сөзсіз.

Алайда, тұрмыстық қылмыстардың ерекшеліктеріне байланысты олардың профилактикасы мәселелері тек полицияның күшімен ғана шешіле қоймайды.

Осы қылмыстардың профилактикасы, көбінесе жергілікті маңызы бар, көптеген шешілмеген әлеуметтік проблемаларға «байланған». Сондықтан, біз бұдан әрі оларды шешуде өңірлердің әкімдері басқаратын **құқық бұзушылықтар профилактикасы жөніндегі өңірлік комиссиялар**, сондай-ақ қоғамдық құрылымдар және халықтың өзінің мүмкіндіктерін белсенді қолдануға ниеттіміз.

Бұл әрбір өңірде қылмыстардың алдын алудың тиімді жүйесін құруға, **тұрмыстық қылмыстылық**

профилактикасының оңтайлы үлгісін әзірлеуге мүмкіндік береді.

Осы және мен атап көрсеткен бірқатар өзге де проблемаларды шешу еліміздегі криминалдық ахуалға оң әсер етуге мүмкін береді.

Құрметті депутаттар!

Назарларыңызға рахмет, сұрақтарыңыз болса, жауап беруге дайынмын.